

האמונה בגמול כחויית קריאה בסיפורי התנ"ך

ד"ר תמר ורדיגר (שיעור מס' 153)

1. ע"צ מלמד, "שנים שהם אחד", תרביץ שנה טז' ספר ד', (1945), עמ' 173-198.
  2. שמות רבה (וילנא) פרשת כי תשא פרשה מב סימן ג: "א"ר ברכיה בשם ר' שמואל בר נחמן... בשעה שאחיו של יוסף מכרוהו והלכו לנחם אביהם ולא נתנחם, אמרו כל הדברים הללו עשה לנו יהודה שאלולי בקש לא מכרנו אותו כשם שאמר לנו אל תהרגוהו ושמענו לו, אלו אמר לנו אל תמכרוהו נשמע לו אלא אמר לנו לכו ונמכרנו לישמעאלים ועמדו ונדוהו שנאמר ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו ולא היה לו לומר אלא וילך יהודה, שהיה לו ירידה מצד אחיו. (וכן בתנחומא (בובר) פרשת וישב סימן ח וב מדרש תנחומא (ורשא) פרשת כי תשא סימן כב).
  3. מ"ד קאסוטו, ספרות כנענית וספרות מקראית (מחקרים במקרא ובמזרח הקדמון – כרך א), הוצאת מאגנס, ירושלים (תשל"ב) תשמ"ג, הפרק "מעשה תמר ויהודה" (עמ' 108-117).
  4. אגדת בראשית (בובר) פרק סד ד"ה [א] ויהי בעת: "ד"א וירד יהודה וגו' וירא שם יהודה [בת איש כנעני ויקחה]. כיון שנטלה, אמר הקדוש ברוך הוא המשיח עתיד לעמוד מיהודה, והלך ונטל אשת כנענית, אלא מה אני עושה מביא עלילות, ומשיא לבנו את תמר, ותמר היתה בתו של שם הגדול, אמר הקדוש ברוך הוא תמות כנעני, שנאמר וירבו הימים וגומר ותמת בת שוע אשת יהודה, וימותו בניה, שנאמר וימת ער ואונן (שם שם מו), כדי שידבק יהודה בתמר, שהיא כהנת בתו של שם בן נח, שנאמר ומלכי צדק מלך וגו'".
  5. Pritchard, J. B. (ed.), ANET - Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1969 (1950).
- חוקי הממלכה האשורית התיכונה** (הלוחות עצמם מתועדים לזמנו של תגלת פלאסר הראשון במאה ה-12 לפנה"ס, החוקים קדומים יותר, אולי בכמה מאות שנים).
- Tablet A, 33: [If], while a woman is still living in her father's house, her husband died and she has sons, [she shall live where she chooses in] a house of theirs. [if] she has no [son, her father-in-law shall marry her to the son] of his choice... or if he wishes, he may give her in marriage to her father-in-law. If her husband and her father-in-law are both dead and she has no son, she becomes a widow; she may go where she wishes. (ANET 1969, p. 182)
- החוקים החתיים** (עותקים של החוקים נמצאו בלשון חתית קדומה, תיכונה ומאוחרת, דבר המעיד על כך שהם היו בתוקף לכל אורך קיומה של ממלכת החתים, 1650 – 1100 לפנה"ס)
- Tablet II, 193: If a man has a wife and then the man dies, his brother shall take her, then his father shall take her. If in turn also his father dies, one of his brother's sons shall take the wife whom he had. There shall be no punishment.
- Tablet II, 195: if however a man sleeps with the wife of his brother while his brother is living, it is a capital crime. (ANET 1969, p. 196).
6. ספורנו על בראשית לח' יד: "כי ראתה כי גדל שלח. וחסבה שפאשר יראנה יהודה בזולת בגדי אלמנותה וישאל מדוע ככה עשתה, תשיבהו כי בא מועד להסירם, שהרי אמר לה "שבי אלמנה עד יגדל שלח" (פסוק יא), והנה אז כבר גדל שלח."

7. רבי יצחק עראמה, *עקידת יצחק*, על ספר בראשית, שער עשרים ושמונה: "הסכימה בדעתה להסיר בגדי אלמנותה מעליה ולהתכסות בצעיף נאה ולהתקשט ולהזדמן לו במקום קרוב לעירה שהוא על דרך תמנתה כדי להתראה לפניו ביום נחמתם ושמחתם, אולי תשא חן וחסד לפניו ויצוה אותה ללכת עמהם, ומתוך מזמוטי השמחה יתננה לו לאשה... והנה היא כסתה פניה כמנהג הנשים הכשרות כסבורה שכשיבוא שמה יהודה או אחר מהבאים עמו יגשו אליה וישאלו אותה מי את או אנה תלכי ואז תשיב אמריה לו ויכירוה וימשך מה שעלה על לבה..."
8. רמב"ן על בראשית לח' טו: "והנכון בעיני עוד לפי הפשט שיאמר שחשבה לזונה בעבור שתכסה הפנים, כי אחרי כן אמר כי לא ידע כי כלתו היא. והטעם כי דרך הזונה לשבת בפתח עינים מעולפת הצעיף, מכסה קצת השער וקצת הפנים, ומשקרת בעינים ושפתים ומגלה הגרון והצואר, כי בעבור שתעיז פניה ותאמר לו ותחזק בו ונשקה לו תכסה קצת הפנים. ועוד כי הקדשות היושבות על דרך בעבור שתזננה גם עם הקרובים יכסו פניהן, וכן יעשו הקדשים גם היום בארצותם, ובשובם לעיר לא נודעו."
9. בראשית רבה (וילנא) וישב פה' ט: "יהודה בר נחמן בשם ריש לקיש משחקת בתבל ארצו משחקת לפניו בכל עת, התורה שהיא משחקת על הבריות, אמר הקדוש ברוך הוא ליהודה אתה רמית באביך בגדי עזים חייך שתמר מרמה בך בגדי עזים". שם, שם, יא: "א"ר יוחנן אמר לו הקדוש ברוך הוא ליהודה אתה אמרת לאביך הכר נא חייך שתמר אומרת לך הכר נא".
10. מדרש תנחומא (בובר) ויגש סימן י: "ויבך אותו אביו (בראשית לז' לה), מה כתיב אחריו, והמדנים מכרו אותו אל מצרים, אמר הקדוש ברוך הוא ליהודה אין לך בנים, לכך אין אתה יודע מה צערן של בנים, והטעיתה את אביך ואמרת לו מת בנך, חייך שתטול אשה ותקבור את בניך, כדי שתדע צערן של בנים, מה כתיב אחריו, ויהי בעת ההיא וגו', וכתוב וימת ער ואונן".